

**ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА
ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ В ОСВІТІ**

УДК 316.61:377.091.21

DOI: 10.31558/2786-8745.2024.1(4).3

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Торба Наталія Григорівна

кандидатка психологічних наук, доцентка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5187-1111>

Пахомов Ілля Володимирович

старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» НАПН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6101-9384>

Савлук Юлія Михайлівна

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

спеціальність «Психологія»

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» НАПН України

***Анотація.** Мета статті полягає у дослідженні психологічних особливостей адаптації здобувачів ФПО до нових умов освітнього процесу. Результати дослідження здобувачів за опитувальником Р. Кеттела, свідчить про те, що їх емоційно-вольові особливості є результатом комплексного поєднання різних особистісних рис, що включає в себе як позитивні фактори, так і складні аспекти, які потребують уважного та індивідуального підходу до їхнього розвитку та підтримки. За опитувальником К. Томаса найвищу схильність до стратегії «Суперництво» виявили здобувачі спеціальності «Видавництво та поліграфія, стратегії «Співробітництво» – спеціальності «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», стратегії «Компроміс» – спеціальностей «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», стратегії «Пристосування» – спеціальностей «Видавництво та поліграфія» та «Технології легкої промисловості», стратегія «Уникання» майже не виражена. Результати психологічної за опитувальником Т. Лірі свідчать про те, що більшість здобувачів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» виявили схильність до підозрливих та покірносором'язливих відносин, спеціальності «Видавництво та поліграфія» – до авторитарних та дружельюбних стосунків, спеціальності «Перукарське*

мистецтво та декоративна косметика» – до залежних та альтруїстичних відносин, спеціальності «Технології легкої промисловості» – до егоїстичних та дружелюбних відносин. Представлені результати свідчать про досить успішну адаптацію першокурсників до умов освітнього середовища. Опитування виявило, що більшість першокурсників сприймають освітнє середовище коледжу як комфортне і мають стабільний емоційний стан. Лише деякі здобувачі ФПО відчують втому та сильний стрес під час виступів, мають невпевненість у власних силах та проблеми зі зосередженістю.

Ці результати впливають із тверджень, що більшість респондентів переважно ніколи не зазнають конфліктних ситуацій, не відчують самотність, і лише іноді відзначають внутрішню напругу та страх перед викладачами. Розроблено профілактичну програму, спрямовану на забезпечення психологічного комфорту та успішної адаптації здобувачів ФПО, розвиток навичок адаптації, управління стресом, підвищення самооцінки та позитивного ставлення до навчання.

***Ключові слова:** адаптація, здобувачі фахової передвищої освіти, заклади фахової передвищої освіти, освітній процес.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Актуальність дослідження адаптації здобувачів освіти в закладах фахової передвищої освіти (далі - ФПО) визначається низкою факторів, що створюють складні умови для їхнього успішного інтегрування та ефективного навчання. З огляду сучасних умов освіти та соціального середовища, які все частіше характеризуються стресовими ситуаціями та несприятливі зовнішніми факторами постає проблема дослідження процесу адаптації здобувачів освіти.

Крім того, зміна соціального середовища, переїзд до нового міста для отримання освіти, відокремлення від родини та друзів можуть викликати почуття самотності, відчуження та

нестабільності у здобувачів освіти, що також негативно впливає на їхню адаптацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психологічній науці представлено широкий спектр наукових праць, що спрямовані на дослідження особливостей процесу адаптації здобувачів освіти: Т. Алексєєва, О. Венгер, В. Гамов, Г. Левківська, І. Бойко, А. Грись, І. Манілов, О. Стадник та інші, які наголошують на важливості забезпечення комфортної адаптації здобувачів освіти до нових умов освітньої діяльності. Але досліджень з адаптації здобувачів ФПО до вимог освітнього процесу небагато [1-3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Залишається недостатньо дослідженим питання психологічних особливостей

адаптації здобувачів ФПО до нових умов освітнього процесу.

Формулювання цілей статті.

Мета статті полягає у дослідженні психологічних особливостей адаптації здобувачів ФПО до нових умов освітнього процесу.

Відповідно до мети було визначено такі завдання дослідження: провести емпіричні дослідження процесу адаптації здобувачів ФПО до освітнього процесу; розробити та апробувати профілактичну програму, спрямовану на покращення процесу адаптації здобувачів ФПО до нових умов.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Адаптація здобувачів ФПО до освітнього процесу полягає в пізнавальному та інформаційному пристосуванні до нового оточення, структури закладу ФПО, його навчального змісту, традицій та власних обов'язків. Залежно від активності здобувача ФПО, адаптивний процес може бути активним або пасивним. Активна адаптація сприяє успішній соціалізації, оскільки здобувач ФПО не лише приймає норми і цінності нового середовища, а й активно впливає на них, будуючи свою діяльність та відносини з оточуючими на цій основі. З іншого боку, пасивна адаптація характеризується прийняттям норм і цінностей нового середовища без активної участі у їх формуванні [1].

Сам процес адаптації здобувачів ФПО до освітнього процесу може бути доволі тривалим

та проблематичним. Він передбачає повне відмовлення від звичного способу життя та вимагає від особистості розуміння та прийняття нових умов та вимог. Зокрема, відбувається пристосування до нових дидактичних умов закладу ФПО, що відрізняються від умов закладу загальної середньої освіти, зокрема збільшення обсягу навчального матеріалу та підвищення самостійності. Однак, окрім позитивних аспектів, виявлено й негативні чинники, які ускладнюють адаптаційний процес. Ці чинники включають недостатній рівень підготовленості за програмою закладу загальної середньої освіти, відсутність самостійності та невпевненість [2].

До ключових факторів, які ускладнюють адаптацію здобувачів ФПО першого курсу дослідники також відносять: власне перехід від шкільного до дорослого життя, невизначеність у мотивації вибору професії, неготовність до самостійного життя, відповідальності та прийняття рішень, відсутність навичок управління часом та саморегуляції поведінки, а також несформованість мотивації навчання в обраній сфері [3].

З метою визначення психологічних особливостей процесу адаптації здобувачів ФПО першого року навчання нами було проведено комплексне психодіагностичне дослідження на базі Білоцерківського фахового коледжу сервісу та дизайну, в якому взяли участь 108 здобувачів ФПО першого року навчання юнацького

віку (16-17 років).

У процесі психодіагностичного дослідження нами застосовувалися такі методи: анкетування, тестування за 16-факторним особистісним опитувальником Р. Кеттела, опитувальниками стратегії поведінки в конфлікті К. Томаса та міжособистісних відносин Т. Лірі.

Результати дослідження 54 здобувачів ФПО за 16-факторним особистісним опитувальником Р. Кеттела, свідчить про більші показники за наступними шкалами: «адекватність самооцінки» та «схильність до почуттів - висока нормативність поведінки» (середні показники по 8,5 балів відповідно), «замкнутість - комунікабельність» (8,0 балів), «консерватизм - радикалізм», «низький самоконтроль - високий самоконтроль» та «розслабленість-напруженість» (по 7,5 балів), а також «тривожність - сміливість» (7,0 балів).

Менші показники були отримані за наступними шкалами опитувальника Р. Кеттела: «підпорядкованість - домінантність» (6,5 балів), «стриманість - експресивність» та «жорстокість - чутливість» (по 6 балів відповідно), «прямолінійність - дипломатичність» (5 балів), «емоційна нестійкість - емоційна стійкість» та «впевненість у собі - тривожність» (по 5,5 балів), «рівень інтелекту» та «довірливість-підозрілість» (по 4,5 бали).

Аналіз інтелектуальних особливостей базується на факторах рівня інтелекту (фактор В), рівня

практичності та розвитку уяви (фактор М) і ступінь консервативності або радикальності думок (фактор Q1). В цілому, результати аналізу інтелектуальних особливостей показують, що здобувачі ФПО мають достатній рівень інтелекту для навчання, розвинену творчу уяву та відкритість до нових ідей, що стимулює їх до освітньої діяльності.

Емоційно-вольові особливості визначається з урахуванням факторів С, G, I, O, Q3, Q4, що підтверджують занижений рівень толерантності здобувачів ФПО до певних явищ та лабільність настрою у здобувачів освіти. Вони проявляють увагу до дотримання групових норм, що свідчить про соціальну відповідальність, але також виявляють надмірну реалістичність суджень та жорсткість, що може сигналізувати про відсутність емпатії. Впевненість у собі, високий рівень самоконтролю та здатність досягати цілей в навчанні і житті загалом також відзначаються.

Комунікативні властивості і особливості міжособистісної взаємодії здобувачів освіти відображено через відповідні фактори (F, H, F, E, Q2, N, L), їхньої особистості та соціальної взаємодії. Серед основних рис здобувачів ФПО можна виділити спроможність до самоконтролю та високу сміливість, що сприяє готовності до ризику та нових викликів.

Однак, виявлена низька толерантність до емоційних змін та лабільність настрою може ускладнювати їхню взаємодію та

досягнення цілей. Розвиненість соціальної відповідальності та уваги до групових норм є також помітною, проте важливо зберігати індивідуальність. Надто висока самовпевненість та доброзичливість можуть супроводжуватися відсутністю емпатії.

Результати психологічної діагностики 108 здобувачів ФПО за опитувальником типів конфліктної поведінки К. Томаса свідчать про те, що здобувачі усіх спеціальностей («Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Перукарське мистецтво», «Видавництво та поліграфія» та «Технології легкої промисловості») віддають перевагу стратегії суперництва (табл. 1), що може вказувати на високий рівень конкурентоспроможності.

Другою за частотою застосування для здобувачів ФПО усіх спеціальностей є стратегія «Пристосування» (табл. 1), що вказує на їхню готовність швидко адаптуватися до змінних умов або знаходити найефективніші рішення у конфліктних ситуаціях.

Третьою за популярністю серед здобувачів ФПО є стратегія «Співробітництво» (табл. 1), що є відображенням спроможності до ефективної командної роботи і це є важливим аспектом у цій сфері діяльності. На четвертому місці серед здобувачів ФПО стоїть стратегія «Компромiс» (табл. 1), що вказує на їхню готовність знаходити взаємовигідні рішення та вирішувати конфлікти шляхом узгодження позицій. До стратегії «Уникання» схильність мають найменша кількість здобувачів

ФПО, порівняно з іншими стратегіями (табл. 1).

Отже, спостерігаємо різноманітність та відмінності у виборі стратегій поведінки у конфлікті відповідно до індивідуальних особливостей здобувачів ФПО, зокрема, найбільша схильність спостерігається до стратегії «Суперництво», що вказує на спрямованість здобувачів на встановлення лідерства або досягнення переваги над іншими заради успіху в своїй галузі. Результати психологічної діагностики 108 здобувачів ФПО за опитувальником міжособистісних відносин Т. Лірі свідчать про те, що більшість здобувачів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» виявили схильність до підозрілих (18%) та покiрно-сором'язливих відносин (20%).

Це може свідчити про їхню обережність у спілкуванні та бажання уникати конфліктів. У контексті роботи з інформацією та бібліотечними ресурсами така особистісна риса може допомогти створювати сприятливу атмосферу для користувачів.

Більшість здобувачів ФПО спеціальності «Видавництво та поліграфія» виявили схильність до агресивних (21%) та дружелюбних стосунків (16%), що може свідчити про їхню лідерську схильність та здатність до ефективної співпраці в колективі. Це може бути важливою рисою для успішного ведення професійної діяльності в галузі видавництва та поліграфії, де важлива командна робота та

керівництво.

Половина здобувачів ФПО спеціальності «Перукарське мистецтво та декоративна косметика» проявили схильність до залежних (18%) та альтруїстичних відносин (16%), що свідчить про їхню готовність до співпраці з оточуючими та готовність допомагати іншим. Враховуючи специфіку цієї галузі, де комунікація з клієнтами важлива, ці якості

можуть бути корисні.

Третина здобувачів ФПО спеціальності «Технології легкої промисловості» проявили схильність до егоїстичних (22%) та дружелюбних (21%) відносин, що вказує на їхню самостійність та готовність до протистояння в умовах конкуренції, а також на бажання співпрацювати з іншими колегами для досягнення загальних цілей.

Таблиця 1. - Стратегії поведінки у конфлікті (за опитувальником К. Томаса) здобувачів ФПО різних спеціальностей (у %)

Стратегія / Спеціальність	Суперництво	Співробітництво	Компроміс	Уникнення	Прийняття
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	46	38	33	31	40
Перукарське мистецтво	51	35	30	28	45
Видавництво та поліграфія	49	41	36	30	38
Технології легкої промисловості	43	32	28	25	42

Таблиця 2. - Типи міжособистісних відносин (за опитувальником К. Томаса) здобувачів ФПО різних спеціальностей (у %)

Стратегія / Спеціальність	Авторитарний	Егоїстичний	Агресивний	Підозрілий	Покірний	Залежний	Дружелюбний	Альтруїстичний
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	9	10	5	18	20	11	10	15
Перукарське мистецтво	15	11	10	6	15	18	11	16
Видавництво та поліграфія	10	15	21	10	5	11	16	15
Технології легкої промисловості	5	22	16	15	10	7	21	11

Отже, кожен здобувачі ФПО різних спеціальностей мають свої особливості у стилі міжособистісних відносин, що впливатиме на їхню професійну діяльність та комунікацію у майбутньому.

Важливими для нас є результати анкетування, проведеного зі 108 здобувачами ФПО. За його результатами, третина учасників вказали, що іноді виникали складнощі у спілкуванні з одногрупниками та викладачами (по 29,6% відповідно).

На проблеми з іншими особами вказала незначна частка опитаних: з мешканцями та працівниками гуртожитку (16,7% та 14,8% відповідно), зі здобувачами інших груп та адміністрацією (11,1% та 8,3%).

Результати аналізу відповідей на питання про самооцінку успішності здобувачів освіти розподілилися порівну: одна половина респондентів визначають свій рівень як «переважно добрий», тоді як інша половина – як «переважно задовільний» (по 46,3% відповідно). На «переважно високий» рівень успішності вказали лише 5,6% опитаних.

Отримані результати аргументовані декількома факторами: тривала періодичність дистанційного навчання у закладі загальної середньої освіти призвела до неякісного засвоєння навчального матеріалу, що, у свою чергу, вплинуло на самооцінку здобувачів освіти щодо їхньої успішності; психологічна нестабільність і відчуття безпеки, пов'язані з

воєнним станом, що вплинуло на мотивацію до навчання та загальний психологічний стан.

Щодо визначення рівня соціальної адаптованості першокурсників, зокрема під час виникнення потреби отримання допомоги (навчальної, психологічної, організаційної, інформаційної тощо), здобувачі ФПО найчастіше звертаються до своїх друзів (50,9%), до рідних (42,6%) та до одногрупників (38%). Результати показують, що друзі та родина є основним джерелом підтримки для здобувачів освіти. Це може відображати сильні соціальні зв'язки та довіру, які вони мають до свого близького оточення. Однак значна кількість респондентів, які заявили, що розраховують тільки на себе, може свідчити про замкнутість або недостатню впевненість у можливостях звернутися за допомогою. Це може бути наслідком недостатньої соціалізації, зокрема через дистанційне навчання у закладі середньої освіти.

Здобувачам освіти було запропоновано комплексно визначити рівень їхнього ставлення до умов освітнього середовища та рівня підтримки студентів за низкою тверджень. Майже усі здобувачі ФПО (98,1%) зазначили, що знають про права та обов'язки здобувача ФПО, розуміють сутність політики академічної доброчесності (91,3%), оцінює відносини у групі як доброзичливі (96,3%), куратор групи приділяє здобувачам достатньо уваги (99,1%), викладачі у повному обсягу надають консультації

здобувачам (88,9%), здобувачі мають можливості для саморозвитку (92,6%), освітнє середовище є безпечним (97,4%).

Представлені результати свідчать про досить успішну адаптацію першокурсників до умов освітнього середовища. Високий рівень підтримки від куратора та наявність доброзичливих стосунків у групах свідчать про стабільність соціального середовища, що сприяє психологічному комфорту учасників освітнього процесу.

Також, розуміння власних прав і обов'язків як здобувачів освіти вказує на їхню свідомість і відповідальність, що є важливим аспектом для психологічної адаптації до нових умов. Наявність достатнього рівня надання консультацій викладачами та відчуття безпеки в коледжі сприяють стабільності емоційного стану та психічного благополуччя.

Опитування виявило, що більшість першокурсників сприймають освітнє середовище коледжу як комфортне і мають стабільний емоційний стан. Ці результати впливають із твердженнь, що більшість респондентів переважно ніколи (81%) не зазнають конфліктних ситуацій, переважно ніколи (53,7%) відчують самотність, і лише іноді (44,4%) відзначають внутрішню напругу та страх перед викладачами (40,7%).

Важливо відзначити, що деякі здобувачі освіти відчують втому (25,9%) та сильний стрес під час виступів (20,4%), мають невпевненість у власних силах

(19,4%) та мають проблеми зі зосередженістю (15,7%). Такі результати можуть бути наслідком тривалого дистанційного навчання у закладі загальної середньої освіти та відсутності практичних навичок щодо самопрезентації та підвищення самовпевненості.

Щодо визначення факторів, які сприяють адаптації у коледжі, попри соціальні виклики адаптації (згідно з результатами попередніх відповідей), здобувачі ФПО знаходять підтримку у своїх одногрупників (63,9%) та знаходять мотивацію у бажанні навчатися (53,7%). Також значну роль відіграють поради та допомога куратора (38,9%).

Водночас, найбільш поширеними проблемами під час адаптації стали недостатня підготовка зі школи (45,4%), велике навчальне навантаження (40,7%) та особиста неорганізованість (27,8%). Ці результати, із ймовірністю, можуть виникнути через тривале дистанційне навчання, що може вплинути на самовизначення здобувачами освіти власної організованості. Наприклад, довготривала відсутність структурованого графіка та контролю з боку викладача може призвести до зниження навичок управління часом та організації, що ускладнює адаптацію до нових умов навчання у коледжі.

Також нами було розроблено профілактичну програму групового тренінгу із застосуванням технік релаксації «Від впевненості до гармонії», яка складається з 6 сесій: «Знайомство», «Впевненість у собі»,

«Комунікаційні навички», «Стресостійкість», «Соціальні обов'язки» та «Завершення».

Перша сесія «Знайомство» починається з вітання та поясненням цілей тренінгу, далі використовуються інтерактивні ігри для розвитку комунікаційних навичок та створення дружньої атмосфери, а також проведення круглих столів «Мої очікування від навчання в коледжі» для визначення потреб та очікувань учасників.

Друга сесія «Розвиток особистої впевненості» починається з презентації на тему «Основи впевненості в собі» з акцентом на самопізнання та розвиток позитивного ставлення до себе, далі проводяться рольові ігри для практики впевненого спілкування та вираження думок та групові вправи для визначення сильних сторін та постановки цілей для підвищення самооцінки.

Третя сесія «Комунікаційні навички» починається з презентації на тему «Ефективне слухання та виразне мовлення» з активними вправами на розвиток цих навичок, продовжується практичними вправами в парах для тренування комунікаційних вмінь через різноманітні рольові ситуації, також проводяться групові дискусії «Розв'язання конфліктів та співпраця в групі» для вивчення методів ефективної комунікації та співпраці.

Четверта сесія «Стресостійкість та емоційне благополуччя» також починається з презентації на тему «Стрес та його вплив на навчання» з практичними

порадами щодо управління стресом, також використовуються техніки релаксації та стресостійкості для зменшення напруги та підвищення психічної стійкості та групові обговорення «Як ефективно впоратися зі стресом» для обміну досвідом та знаходження спільних стратегій.

П'ята передостання сесія «Розвиток та підтримка соціальних зв'язків» розвиває командування та розвиток соціальної взаємодії через групові вправи, проводяться рольові ігри на тему співпраці та командної роботи для практичного відпрацювання вмінь, учасники виконують групове завдання: створення проєкту в групах для підвищення співпраці та творчості.

Остання шоста сесія «Завершення та оцінювання» присвячена підбиттю підсумків та обговоренню вражень від тренінгу, проведенню анкетування для оцінювання ефективності та отримання зворотного зв'язку.

Загальна кількість учасників тренінгів сягала 70. Як наслідок, значний позитивний результат у їхньому емоційному стані та загальному самопочутті спостерігався вже під час тренінгу. Учасники відзначили, що застосування медитаційних технік сприяло зниженню рівня стресу та тривоги в їхньому повсякденному житті. Багато з них відчули збільшення внутрішньої гармонії та зосередженості, що дозволило їм краще керувати своїми емоціями та реагувати на життєві ситуації з більшою спокоєм. Крім того,

учасники висловили задоволення від відчуття підтримки та розуміння у групі. Можливість спілкуватися та ділитися власними емоціями та досвідом з іншими допомогла їм відчуття себе менш самотніми.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результати дослідження здобувачів ФПО за опитувальником Р. Кеттела, свідчить про те, що їх емоційно-вольові особливості є результатом комплексного поєднання різних особистісних рис. Щодо стратегій поведінки у конфлікті, найвищу схильність до стратегії «Суперництво» виявили здобувачі спеціальності «Видавництво та поліграфія, «Співробітництво» – з «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Компроміс» – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», «Пристосування» – «Видавництво та поліграфія» та «Технології легкої промисловості», стратегія «Уникання» майже не виражена.

За типом міжособистісних відносин більшість здобувачів

спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» виявили схильність до підозрілих та покірно-сором'язливих відносин, «Видавництво та поліграфія» – до авторитарних та дружелюбних стосунків, «Перукарське мистецтво та декоративна косметика» – до залежних та альтруїстичних відносин, «Технології легкої промисловості» – егоїстичних та дружелюбних відносин.

Опитування виявило, що більшість першокурсників сприймають освітнє середовище коледжу як комфортне і мають стабільний емоційний стан. Ці результати впливають із тверджень, що більшість респондентів переважно ніколи не зазнають конфліктних ситуацій, не відчувають самотність, і лише іноді відзначають внутрішню напругу та страх перед викладачами. Розроблено профілактичну програму, спрямовану на забезпечення психологічного комфорту та успішної адаптації здобувачів ФПО, розвиток навичок адаптації, управління стресом, підвищення самооцінки та позитивного ставлення до навчання.

Список літератури

1. Мельник О., Волкова С., Шеремет О. Психолого-педагогічні аспекти адаптації першокурсників в умовах пандемії. Нові технології навчання. № 96. 2022. С. 143-149.
2. Прокопенко В., Андрейко С., Дашевський І. Роль куратора у процесі оптимізації соціальної адаптації студентів медичних спеціальностей закладів фахової передвищої освіти. Вища школа. №1 (202). 2022. С. 79-82.
3. Савельєва Т. А. Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах : автореф. дис. ... канд. педаг. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Харків, 2021. 22 с.

**PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ADAPTATION OF
PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION ACQUIRES TO THE
EDUCATIONAL PROCESS**

**Torba Nataliya
Pakhomov Ilya
Savluk Yuliya**

Abstract. *The purpose of the article is to study the psychological features of adaptation of vocational training students to the new conditions of the educational process. The results of the study of applicants according to R. Kettel's questionnaire indicate that their emotional and volitional characteristics are the result of a complex combination of various personal traits, according to the questionnaire of K. Thomas, the highest inclination to the «Competition» strategy was shown by the applicants of the «Publishing and printing» specialty, the «Cooperation" strategy» - specialties «Hairdressing and decorative cosmetics», strategy «Compromise» - specialties «Information, library and archival affairs» and «Hairdressing and decorative cosmetics», strategy «Adaptation» - specialties «Publishing and printing» and «Technologies of light industry», the «Avoidance» strategy is almost not expressed.*

The results of the psychological survey by T. Leary indicate that the majority of applicants of the specialty «Information, library and archival affairs» showed a tendency to suspicious and submissive-shy relationships, the specialty «Publishing and printing» - to authoritarian and friendly relationships, the specialty «Hairdressing and decorative cosmetics» - to dependent and altruistic relationships, «Light Industry Technologies» specialty - to selfish and friendly relationships. The presented results indicate a fairly successful adaptation of first-year students to the conditions of the educational environment.

These results stem from the statement that most respondents mostly never experience conflict situations, do not feel lonely, and only sometimes note inner tension and fear of teachers. A preventive program aimed at ensuring psychological comfort and successful adaptation of FPO applicants, developing adaptation skills, stress management, increasing self-esteem and a positive attitude to learning has been developed.

Keywords: *adaptation, applicants of professional preliminary higher education, institutions of professional preliminary higher education, educational process.*

References

1. Meljnyk O., Volkova S., Sheremet O. Psykhologho-pedaghoghichni aspekty adaptaciji pershokursnykiv v umovakh pandemiji. Novi tekhnologhiji navchannja.[Meljnyk O., Volkova S., Sheremet O. Psychological and pedagogical aspects of adaptation of first-year students in the conditions of a pandemic. New learning technologies] # 96. 2022. S. 143-149.

2. Prokopenko V., Andreyko S., Dashevsjkyj I. Rolj kuratora u procesi optymizaciji socialjnoji adaptaciji studentiv medychnykh specialjnostej zakladiv fakhovoji peredvyshhoji osvity. Vyshha shkola. [Prokopenko V., Andreyko S., Dashevskyi I. The role of the curator in the process of optimizing the social adaptation of students of medical specialties in institutions of professional preliminary education. High school.] #1 (202). 2022. S. 79-82.

3. Saveljjeva T. A. Pedagoghichni umovy pidghotovky molodshykh specialistiv sfery obslughovuvannja na adaptyvnykh zasadakh : avtoref. dys. ... kand. pedagh. nauk. [Savelyeva T. A. Pedagogical conditions for the training of junior specialists in the field of service on an adaptive basis: abstract of the dissertation ... of the Candidate of Pedagogical Sciences] 13.00.04 – teorija i metodyka profesijnoji osvity. Kharkiv, 2021. 22 s.